

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

De simulatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

ait p̄ ad filiū. Vade ad amicum meū z dic ei q̄ te iuuēt amore mei: z fecit. ¶ Septimi sunt litigatores puocantes hoīes ad lites. Prouer. xix. Ibo puerus suscitāt lites. Ibidē. ca. xviii. Labia stulti miscent rixas. Laudēdū est ne q̄s litiget cū verboso. Ideo dicit Eccli. viiij. Ne litiges cū hoīe lingua: to z ne struas ī ignē ei⁹ ligna. Unde Lato Cōtra verbosos noli cōtendere p̄bis. Sermo dat cūctis vix sapia paucis. Sc̄do nō cū stulto. Prouer. xxviii. Ne rīdeas stulto iuxta stulticiā suā ne sis ei esse videaris. Tertio cum hoīe potente ne incidās in manus eius. Quarto cū locuplete Eccli. iiii. Nō cōtendas cum hoīe locuplete: ne forte ecōtra cōstituat tibi litē. Multos em̄ pdit aurū z argētū. Quinto cū hoīe iracūdo nō facies rixas. Istud viciū est fugiēdū: q̄ est pctm̄ diaboli: vnde nihil similit⁹ actibus demonū q̄ cōtēdere. An̄ tales se ostēdūt seruos diaboli. vtz. ij. ad Timō. ij. Seruū dei nō oportet litigare. Et est peccatū mortale fm̄ sc̄tm̄ Tho. ij. q. xxxviii. q̄n̄ est impugnatō veritatis cū cōfidētia clamoris. Si aut̄ est impugnatō falsitatis cuz debito z ordinato mō: sic est laudabilis. Legit̄ in vitasp̄tz. q̄ orante Nabachario vox insonuit dicens. Hondū ad mēsurā duarū mulieruz puenisti q̄ habitāt in ciuitate. Cūq̄ machariuz hoc audito intrasset ciuitatē z quesiuisset ab eis cōuersationē earū. Dixerūt ei q̄ essent vxores duoz fratrū. z. xv. annis simul fuerant: nec vnquā aliqua aliā dicto vel facto offendit. Legit̄ ibidē de agathone. Nunq̄ inq̄t dormiui litē habēs cū aliq̄: nec pm̄isi aliq̄ue litē habētē mecū dormire. Iō dicit Aug. in reg: Lites autē nullas habēatis aut q̄celerūne finiat̄s ne ira crescat ī odiū. ¶ Octaui sunt cōminatores. s. qui cōminant̄ in discretis. vñ. i. Pet. ij. qui cū patere: nō cōmiabat̄ z c. Tales sūt stulti q̄ cōminant̄ illud qd̄ nunq̄ facturi sunt. Prouer. xiiii. Qui ipatēs est: exaltat vocē suā. ¶ Noni sunt falsi hoīm laudatores in malis. dicente ps̄. Laudat̄ pctōz in desideris aie sue: z iniquus b̄ndicit̄. Eccli. ix. nō laudes virū in sp̄e sua. Iō dicit Ambro. in sermone de sancto Eusebio. Ne laudaueris hoīem in vita sua q̄n̄ nec adulatio nocet ne

q̄s laudatū tentet elatio. Si q̄s aut̄ aliquēz laudaret ne in tribulatiōib⁹ deficiat: nō est peccatū: v̄l in bono p̄ficere studeat. ¶ Decimi sunt iudicatores q̄ oīa interpretant̄ ad malū. Cōtra quos ap̄ls. j. ad Cor. iiii. Nō hi aut̄ p̄ minimo est vt iudicer ab humano die. Luc. vi. Nolite iudicare z non iudicabimini: hoc est vix de malis occultis z nō manifestis. Et q̄ p̄nt fieri b̄n̄ vel male indifferēter sunt in meliorē ptē interpretāda dicit re. iu. ¶ Undecimi sunt falsi consiliatores. Eccli. xxvii. A p̄siliario malo p̄serua aīaz tuā: neq̄ cū stulto. Eccli. vii. Cū fatuis non habe p̄siliū. Tales sunt valde periculosi in cōitate. Dicit em̄ Tullius in li. de senectute. Consiliator est in republica tanq̄ gubernator: in nauī. In q̄ alij sentinā exhauriūt: alij remigāt: alij malū scandunt. Ille ho te nens clauū est q̄etus sedēs in puppi multa maiora facit. Sic z p̄siliari⁹ si malus est tota nauis reipublice periclitat̄. ¶ Duodecimi sunt adulatorē z est pctm̄ mortale: q̄a contrariat̄ charitati pximi. P̄rio rōne materie cum q̄s laudat pctm̄ alicui⁹. Alio mō rōne intētionis: puta cū adulat̄ alicui vt ei noceat corp̄s vel sp̄u⁹: z hoc est mortale fm̄ illd̄ Prouer. xxviii. Meliora sunt vulnēra diligētis z c. Tertio p̄pter occasionē: cū adulatio ē occasio alicui vt faciat malū.

De simulatoribus.

¶ Quarto peccat̄ p̄tra hoc p̄ceptū q̄ i factis s̄fatis deū offendūt. De quibus dicit Amb. z ponunt̄ ei⁹ p̄ba. xx. q. v. c. Cauete fr̄es mendaciū: q̄ oēs q̄ amāt mendaciū filij sunt diaboli. Nec solum in falsis p̄bis: s̄z etiā ī simulatis opib⁹ mendaciū est. mendaciū nāq̄ ē ch̄riānū se dicere z opa ch̄ri nō facere. Adēdaciū ē ep̄m̄ sacerdotē v̄l clericū p̄fiteri z p̄traria huic ordini opari. hec Ambro. Sūt ḡ tales falsi testes q̄ alud sunt in corde: z aliud sunt ī ope. Et sunt xij. ī numero. Nā q̄tuor oīdūt sub sp̄e s̄fate sc̄titar̄: q̄tuor sub sp̄e simulate veritatis. q̄tuor sub sp̄e simulate iusticie z equitatis. P̄rio habz fieri ī alieno habitu. Qui⁹ exm̄ habem⁹. iij. Reg. xiiii. de vxore Jeroboam cui⁹ fili⁹ egrotauit: z ait rex vxori sue. Cōmuta habitū ne cognoscaris vxor: mea: z vade ī sylo ad achīā p̄ph̄am. Qui mihi q̄ndā

Preceptum Octauum

Locutus est de regno: ipse indicabit tibi quod euertur sit puero. Et venit mulier ad achisam prophetam: quod videre non poterat pro senectute: sed instructus a domino ait. Ingrederere vxor Jeroboam: quare te aliam simulas: vade et dic Jeroboam. Exaltaui te de medio populi etc. etc. Regum. xxij. Idem fecit Codrus rex atheniensis: put recitat Aug. xvij. lib. de ci. dei. c. xix. Si quis hoc faceret ut euaderet manus inimicorum esset tolerabile. Sed si quis hoc faceret ut eo expeditus faceret aliquid malum quod esset contra charitatem dei et proximi: sicut faciunt ille muliercule qui in carnis pruritu induunt habitus viri et e contra. De quibus dicitur Deute. xxij. Non vtatur mulier veste virili: nec vir vtatur veste feminea. Abominabilis enim est apud deum quod facit hec. Idem in can. xxx. di. c. Si qua mulier suo proposito iudicans vtile ut virili veste vtatur: et propter hoc habitus viri imitetur: anathema sit. Hec ibi. Talis socius repertus fuit tpe Nicolae: homo: et combustus fuit ibidem quod multis modis se cum mulieribus et cum iuenculis commiscuit in tali habitu. Taliter etiam quodam femina venit ad papatum. ut dicit Martinus in chronica sua. Anno domini. dccc. xlvij. post leonem quintum natione anglica: et fuit vocatus Joannes. viij. f. Joanne boccacii in de claris mulieribus. Sic etiam peccat ille mulieres et puellas qui gerunt habitum virginum et non sunt virgines. Tales tamen virgines sunt quod diu non veniunt crucifera frater. i. pueri. Sed est distinguendum: aut est manifestum aut occultum eorum peccatum. Si manifestum peccat quod se ornant tamquam virgines et non sunt virgines. Si autem est occultum non peccat: quod nemo debet scandalizare seipsum: quod tale potest se quis ostendere foris quod est in opinione. Sic christus finxit se longius ire. Luce xxij. Debet tamen de hoc dolere in corde quod taliter se foris ostendit quod ab intra non est. Sic etiam peccat clerici qui eorum vestimenta clericalia transmutant in secularia. Nam sunt clerici nomine et sacerdotes: sed in veste sunt armigeri. Noie sunt persone spirituales sed in veste seculares. Contra quos in. c. clerici officia. Pannis rubris ac viridibus necnon manicis et sotularibus suticis frenis sellis pectoralibus calcaribus deauratis non vtantur. Dicitur ibidem quod non debet habitum transmutari nisi

iusta de causa. Sequitur ibidem. Fibulas oris non gerat nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes: sed nec anulos: nisi quibus competit ex officio dignitatis. Sic etiam peccant monachi qui ab extra in veste sanctitatem fingunt: intus sunt lupi rapaces. Foris habent vestem albam intus nigredine deturpati sunt peccatorum: foris habent aliam vestem nigram aut griseam humilitatis: sed intus habent habitum superbie et vanitatis. De quibus dicit apostolus. i. ad Cor. xliij. Periculum in falsis fratribus. Dubitatur vtrum hypocrisis sit semper peccatum mortale. Respondetur quod hypocrisis fit multis modis. Primo quoniam quis ostendit sanctitatem quam nec habet nec habere curat: sed tamen ut sanctus reputetur: hoc secundum sanctum Thomam. ij. ij. q. v. est peccatum mortale. Ideo dicit Aug. ps. Simulata sanctitas est duplex iniquitas: et sic est duplex peccatum: quod occulte iniquum et mali sunt. Etiam est ibi falsitas quod fingunt et mentiuntur se esse sanctos et non sunt. Secundo si sanctitatem ostendit ut falsam doctrinam seminare possit. Talis peccat mortaliter: quia facit contra deum et salutem proximi. Et talis simulatio sanctitatis est communis hereticis: quod heretici ieiunant multum et genuflectunt: et sic homines decipiunt ut suis falsis doctrinis credant. Tertio si ostendunt sanctitatem ut possint ecclesiasticam dignitatem acquirere ad quam indigni sunt. Talis deum grauius offendit. An Berni. super missus est. Fratres quatenus hominibus posse desidero: totiens deum meum prece contendo. Et tunc vere non sapio quod ipse dei sunt. vñ Aug. in li. de do. christi. Cum homo inquit illis qui sibi naturaliter pares sunt hoc est hominibus dominari affectat intolerabilis quod est superbia est. Quarto si ostendat sanctitatem ut acquirat bona temporalia in quibus finem constituit: hoc secundum Hermannum de schilditz. est peccatum mortale: quia talis auarus est. Quinto si ipsa fictione delectatur cum alias nullum malum pretendat. De quo Aristoteles. ij. ethi. dicit. quod talis magis videtur vanus quam malus et tunc potest esse veniale secundum eundem Hermannum. Sexto si quis simulat sanctitatem occultantem suum peccatum: ne alij ex hoc scandalizent. Hoc secundum sanctum Thomam. ij. ij. potest fieri laudabiliter quod dicitur. Ne homini propter quem scandalum fiat. Septimo quoniam quis ad honorem dei et proximorum edificationem simulat sanctitatem: et iste non peccat

Et sed mereat. **¶** An dicitur Math. v. Sic lux vestra
 luceat coram hominibus ut videant opera vestra bona.
¶ Dubitatur: utrum hypocrita maiori dā-
 natione dignus sit bonas operationes simu-
 lans: quam publicanus publice malefaciens et
 peccans. Respondetur quod sic: quod dicitur. vi. d. Ibi in-
 quit saluator: simulantes longam orationem sicut
 hypocrite accipiunt maiorem damnationem.
 Super quo dicit Beda. quod hypocrite laudes
 ab hominibus et pecunias querunt: maiori dam-
 natione plectuntur. Idem dicit Hieronymus. li. vi.
 super Esai. prope finem libri. Si prebeo elemo-
 synam ut glorificer ab hominibus: accepi
 mercedem meam et mercennarius appellan-
 dus sum. Si castum me simulo et aliud in
 conscia habeo: gloriam mercenarii et suppli-
 cia peccatorum in comparatione duorum malorum
 inquit leuius malum est apte peccare: quam simu-
 lare et fingere sanctitatem. hec Hieronymus. Ideo
 patet per Augustinum. et habentur etiam verba in. ca. xij. q. i.
 Certe inquit malum est cadere a proposito: sed
 peius est simulare propositum. ubi dicitur glo.
 Per hypocritam peius est peccare quam ma-
 nifeste. Et probatur glo. hoc per c. cum ex inu-
 cto de hereticis et per l. pala. ff. de ritu nup.
 Et subditur glo. quod plus est veneno occidere:
 quam gladio. L. de maleficiis. l. i. Sed contra vi-
 detur esse Ambrosius. in li. de patriarchis. et assu-
 mitur i. c. xxxij. q. iij. c. Nemo dicitur. Tolera-
 bilior est culpa si latet: quam si culpe usurpet
 auctoritas. Respondetur archidiacono. dicens quod tolera-
 bilior est culpa si latet quam si culpe usurpetur
 auctoritas. i. si adulterium usurpetur ab ali-
 qua auctoritate. scilicet patriarcha qui alias mul-
 eres propter uxores cognouerunt. Talis dicitur
 plus peccare: quia suum peccatum vult defendere
 legis auctoritate vel exemplo patriarcha-
 rum. ita illud. c. nemo est contrarium huic. c. Certe.
 Et sic patet quod grauius peccat hypocrita quam
 publice peccans. Nam peccatum suum aggrauat
 ex eo quod homines decipit. **¶** Secundo modo habetur ne
 fictio in aliquo actu sicut quando quis agit
 ficte aliquid pro aliqua causa quod aliter non age-
 ret. Sicut Jacob se finxit Esau quando accessit
 ad patrem: ligatis pedibus ad manus et ad
 collum eius dicens. Ego sum primogenitus
 tuus. In hoc non mentiebatur: ut patet in ser-
 mone precedenti. Sic enim multi sunt qui con-
 fitentur ne ab aliis confundantur: et tales graui-

ter peccant. Sic etiam ficte recipiens baptis-
 mum et corde dissentiens: nec characterem nec
 fidem nec venerabile sacramentum suscipit:
 quous tamen aqua perfundatur in nomi-
 ne trinitatis. Hoc patet per magistrum in. iij.
 sentent. dist. iij. Idem tenet Thomas de ar-
 gentina. arg. iij. quia talis fictio totaliter
 contrariatur sacramento: ut patet. xxvij. dist. c.
 quod interrogasti. Sic etiam si quis ficte cum ali-
 qua contraheret: et non consentiret: sed simula-
 ret se contrahere non est matrimonium. ut patet de
 sponsa. et matrimonio. c. tua nos. Quia ibi defuit
 omnino consensus: sine quo nequeunt perficere fedus
 conjugale. ut dicitur ibidem in fine et simulate nuptie
 non sunt nuptie. ff. de ritu nup. l. simulatis.
¶ Dubitatur utrum simulatio aliquando sit licita.
 Respondetur Hieronymo. et ponuntur eius verba. xxij. q.
 ij. c. vtilis simulationem. quod sic. dicens vtilis
 simulationem ut in tempore esse assumendam. Je-
 hu regis israel nos docuit exemplum qui cum
 non potuisset interficere sacerdotes baal: ni-
 si si finxisset se idola velle colere dixit. Con-
 gregate michi omnes sacerdotes baal: achab
 seruiuit eis in paucis: ego seruiam eis in mul-
 tis. Histo. ponit Regum. Etiam dauid mu-
 tauit faciem suam coram abimelech: et dimisit
 eum et abiit. ut patet. i. Reg. xxi. sequitur. ut supra.
 Nec mirum quous iustos homines tamen aliquando simu-
 lare pro tempore ob suam et aliorum salutem: cum et ipse
 dominus non habens peccatum nec carnem peccati: si-
 mulationem peccatorum assumpsit: ut condemna-
 ret in carne peccatum. hec Hieronymus. Nemo tamen
 debet se simulare ut alium decipiat: quia do-
 lus vel simulatio ad fallendum semper malus
 est. ut patet. xxvij. di. c. quod interrogasti. tales
 simulatores sibi confundunt. Cuius exem-
 plum ponit Celsarius. di. x. dices quod quidam
 rusticus contra alium habens inimicitias
 as cuidam maligno homini de ordine via-
 torum quorum multi sunt pecuniam dedit ut do-
 mum illius incenderet. Quam sub specie religio-
 nis intravit: et tempore conuenientis succendit.
 Immemor miserum hospitalitatis bene-
 ficio postquam domus fuit reedificata accepto
 precio renouauit incendium. Turbatus ho-
 mo de incendio repetito omnes de quibus
 suspitionem habuit accusauit. Qui per can-
 dens ferrum se expurgauerunt et denuo do-
 mus incensa reedificata est et ferrum idem

Preceptum Octauum

in angulum ei⁹ reiectū. Venit rursus pseu-
do ille viator: antiqua corruptus auaricia
humane satis susceptus. Luz ferrū iam di-
ctū vipsisset et q̄s ei⁹ vsus eēt interrogasset.
Fuit ille. Nescio quis domū hanc in altera
vice succendit. Et cū de quibusdam suspitio-
nē h̄rem cādens illis ferrū obtulit: tūc ille.
Ad aliq̄s vsus posset p̄uerti q̄s cādēs nutu
dei factū est: et cū clamore illud iactauit q̄s
vbi p̄fisa, videret incendiariū per vestem te-
nens exclamauit. Vere tu es reus: moxq̄
ad iudicē duct⁹ culpā nollet vellet p̄fessus
est: sicq̄ pena rōnabili dānatus est. **T**er-
cio habet fieri fictio in quantitate. s. q̄n q̄s
se fingit maiore q̄s est: vt si esset aliquis qui
diceret se esse ep̄m qui tñ non esset ep̄s: vt
factū fuit alias in diocesi moguntina: et cō-
bustus est. Et s̄l̄iter si quis fingeret se esse
milite⁹ et esset rusticus: sicut cōtigit n̄ro prio-
ri onaburgei, ad quē venerat quidaz tru-
fator: fingēs se militarem: et de genere suo
et fuit laute tractatus postea fuit perceptū
q̄ erat ribaldus. Tales oēs peccāt mortā-
liter: sicq̄ q̄s ex humilitate vocat se mi-
nozem tamen est maior. Cuius exēplū p̄t̄
in. ca. ij. q. vij. ca. q̄q̄. vbi allegantur verba
beati Augusti. in ep̄la quadā ad Hiero.
dicentem de seipso. Quāq̄ fm vocabula q̄
vsus obtinuit ep̄s sit p̄s bitero maior. Aug.
tñ Hieronymo minor est in multis. Hec il-
le. Et multa alia habent ibidem. Ad propo-
sitū dicit glosa ibidē: q̄ ep̄us est nomen di-
gnitatis: p̄s byter nomen ordinis. xci. dist.
Legimus Augu. forte hoc credebat. Non
enim licuit ei ex humilitate mētiri. xxij. q.
ij. c. cū ex humilitate. Et cū Hieronymus
fuerit specialiter cardinalis. Sed multi fa-
ciūt hoc ex pura superbia q̄ minores se di-
cunt: dicentes. Sum malus pessimus pec-
cator. Si autē hoc alij de ip̄is dicerent om̄i-
no non sustinerēt: et verbis p̄teruis cōtra-
dicerēt. Et hoc ē signū supbie. Aiciū quod
de se fateri quisq̄ sp̄ote dedignatur: hoc si-
bi dici ab alijs dedignari non debet. Bo-
norū et humiliū est nec se laudare nec se cul-
pare. Unde Catho. Nec te collaudes: nec
te culpaueris ipse. Hoc faciunt stulti quos
cenodoxia vexat. Fuit quidam frater q̄ in
p̄sentia multoz se plurimum et multum hu-

milauit: dicens se esse peccatorem et homi-
nem vilē. Respondit alter frater sibi. Tu di-
cis verum. Tūc ille indignatus verbis du-
ris eum inuasit. Ipse autem dixit. Quid
voluisti q̄ ego dicerem? Nunquid debui di-
cere: tu mentiris? Absit vt ita irreueren-
ter tibi loquerer. Nunc autē dixi q̄s tu di-
cis et inde turbaris. Quarto modo fit si-
mulatio seu fictio in qualitate: quando q̄s
se fingit talē qualis non est: sicut iudas fin-
xit se amicū ch̄ri dicēs. Ave rabbi Math.
xxvj. Et ioab fictē osculatus fuit amasam
fingens se amicū et non fuit. ij. Reg. xx.
Et illa fictio cōmunis est nunc in mundo.
Quot fratres adhuc habet iudas in mū-
do et Joab similiter. Dicit Chrysost. super
Math. Quod consuetudo maloz est quādo
aliquē ledere volunt: tunc humilitatem fin-
gunt: quia venenum nūq̄ periculosius da-
tur nisi cum melle: sic vulpes se semel fin-
xit infirmum: galli laudans cātum dicēs.
Si possem semel audire dulcem melodiam
cantus tui: ab infirmitate mea liberarer.
Hūdit gallus. Pater meus bene sciuit can-
tare. At vulpes. Pater tu⁹ quādo cātavit:
clausit oculos suos: et ideo dulciter cātavit.
Tunc gallus adulatione vulpis deceptus
cātavit clausis oculis. Quem mox vulpes
rapuit per collum. Sic valde periculosum
est credere istis falsis amicis et adulatori-
bus et simulatorib⁹: et specialiter illis q̄ sunt
alterius fidei aut legis. Ideo dicit Aristot-
eles in lib. de secretis secretorum. Nunq̄
credas homini qui non credit fm legem
tuam. Caue ne accidat tibi q̄s accidit duo-
bus hominibus qui dicuntur associati fuisse
in vno itinere: quoz vn⁹ erat gentilis et
alius iudeus. Gentilis equitavit super mu-
lam: iudeus vero incessit p̄ pedes: non ha-
bens cibū neq̄ alia necessaria. Cū ergo fa-
bularentur in via dixit gētilis iudeo. Que
est lex tua: et q̄ tua fides. Hūdit iude⁹. Cre-
do q̄ in celo est vn⁹ deus quē adoro et expe-
cto ab eo oē bonū aīe mee et remuneratio-
nē. Illis autē q̄ cōicant mecum in fide mea
et in lege mea volo bonum: et credulitas
mea est q̄ qui discrepat mecum in fide: lici-
tum est mihi tollere sanguinē suū: pecuni-
am suā et accidens suū. i. vxorē suā. In sup

A maledictus est mihi si seruo ei fide vel iuuo ipm vel si facio sibi misericordiam vel parco ei. Consequenter inquit gentili. Demonstraui tibi legem meam et fidem meam. Redde me ergo tutum de fide et lege tua. Cui respondit gentilis. *Verba fides et credulitas et lex est.* In primis volo mihi bonum et filium generis mei. Nolo alicui creature malum: neque sequentibus legem meam: neque discrepantibus in eadem et credo equitatem et misericordiam seruandam cuiuslibet viuenti: et nulla iniuria placet mihi. *Uide* etiam mihi quod si mali aliquid alicui accidit quod illud malum me conturbat. Affectu propter sanitate: felicitate omnibus hominibus uniuersaliter. Tunc iudeus. *Quid si iniuria vel offensa tibi fiat.* Cui gentilis. *Scio quod in celo est deus iustus et bonus cui nihil est occultum et nihil secretum: quod remunerat bonos et etiam punit malos: iuxta suas transgressiones.* Cui iudeus. *Quare ergo non seruas legem tuam: et quare non confirmas operibus fide tuam.* Respondit gentilis. *Quo fiet hoc.* Cui iudeus. *Ego sum de filijs generis tui et tu me uides ambulare per pedes et fatigatum et famelicum: et tu es equus et saturatus et quietus.* Cui gentilis. *Veritas est hec.* Et descendens de mula sua et aperiens maletam suam cibauit eum: et potauit et fecit ipsum equitare super mulam suam. Postquam uero iudeus fuit bene firmatus in equitando: punxit mulam cum calcariis festinando relinquens gentilem. Tunc cepit gentilis clamare: expecta me: quia confusus fui in te. Iudeus uero dicebat. *Nunquid tibi indicaui conditionem meam et legem meam: ego uolo eam confirmare.* Tunc fortiter stimulabat mulam. Gentilis prosequens uestigia: o iudee inquit noli me derelinquere in hoc deserto: ne forte interficiar a leonibus aut moriar fame et siti. Age ergo mecum misericordiam sicut et ego tecum. Iudeus uero nec respiciebat retro nec intendebat dictis suis: nec cessabat donec laetuit uisum eius. Tunc gentilis recordatus legis sue dixit. *In celo est deus iustus iudex: cui nihil occultum: nihil secretum: erigens in celum oculos suos dixit.* Deus meus tu nosti quod credidi in te et in lege tua et in mandatis tuis sanctificaui te: sicut precepisti. *Confirmatio ergo apud iudeum laudem meam.* Et his dictis statim inuenit iudeum prostratum et iactatum de mula con-

fractis tibijs et leso collo. Mula uero stabat iuxta eum: et ascendens mulam reliquit iudeum in dolore. Iudeus autem clamabat. *Bone frater propter deum habe misericordiam mecum quia mortuus serua legem tuam.* Tunc increpauit eum gentilis. *Tu male peccasti in me sine misericordia dereliquisti me.* Cui iudeus. *Ostendi tibi quod hec est fides mea et lex mea.* Tunc misertus est ei gentilis: et portauit eum post se: donec veniret ad locum gentis sue quibus eum tradidit: qui postea statim expirauit. Audiens uero rex illius ciuitatis opera pietatis illius gentilis fecit eum balliuum illius ciuitatis propter opera pietatis sue. Non est ergo credendum illis qui sunt alterius fidei et legis. **¶** Quinto habet fieri fictio in doctrina. De qua dicitur. xxxix. q. i. quod autem. *quod angelus malus se transformat in angelum lucis.* Et si tunc creditur bonus et quereretur ab aliquo simplici si sue benignitatis uelit esse particeps et ille respondet quod sic. *Nunquid dicendum esset in diabolice damnationis societatem an potius in participationem eterne claritatis.* Et subdit alium casum. **¶** Si quis hereticorum per nomen beati Augustini aut Hieronymi alicui catholicorum seipsum offerret: atque eum ad imitationem sue fidei prouocaret: iste preberet assensum in cuius fidei sententia diceret consensisse. Non in hereticorum sectam: sed in integritatem catholice fidei: quas iste hereticus mentiebatur se habere. *Hec canon.* *Istius eundem casum ponit magister li. iiii. di. iij. dicens.* quod si talis malus angelus transfigurauit et crederetur esse bonus: non esset error periculosus. *Hec tamen excusat Saul qui adorauit demonem: quez credidit esse samuelem.* vtz. xxvi. q. v. caplo. *Hec mirum.* Et hoc ideo: quia intercessit culpa sua. vt dicit glo. ibidem. *Hec excusantur illi de lege machometi: qui finxit se esse prophetam missum a deo: quod saraceni credunt ueridicum prophetam: sicuti nos Augustinum uel Hieronymum.* Quia ignorantia facti non iuris excusat. li. vi. de reg. iu. Et leges euangelij quilibet tenetur scire. Ideo dixit christus. *Ite in mundum uniuersum: et predicite euangelium omni creature.* *Matth. vlti.* Falsi prophete et doctores plures in mundo appa- ruerunt: et heretici qui falsas doctrinas semi-

Preceptum Octauum

nauerūt: sicut Achomet inter saracenos
Thalmud inf iudeos: et sic de alijs. ¶ **S**e-
rto qui fingūt se sunt falsi christiani: de quibus
Apoc. ij. Dicūt se iudeos. i. cōfiteātes et non
sunt. Item apłs. Dicūt se nosse deū: factis
autē negant. Legit in hystoria triptita de
quodā iudeo: qui ppter pecuniā fecit se plu-
ries baptizare: fingens se christianū. Cum
autē quadā vice deberēt iterato baptisari: et
dolum erat plenum aqua: statim corā omni-
bus aqua disparuit. Et sic fictio eius mani-
festa fuit. Atinā fictio multoz falsoz chri-
stianoz sic manifestaret. De quibus apłs. j.
ad Cor. iij. Periculū in falsis fratribus. i.
qui habēt falsitatē in affectione et etiam in
cogitatione. Tales siles sunt culcibus qui
sonitū faciunt et videntur: et tamē cum cauda
pungunt. Sic siles ipsi se fingunt amicos: et
inimici sunt. De quibus dicit Hierem. ix.
Unusquisq; se a primo suo custodiat: et in
omni fratre suo nō habet fiduciā. Scđo ha-
bent falsitatē in locutiōe: vtz Prouer. xiiij.
Fraudes labia eoz loquunt. Unum dicūt
et aliud sentiūt: dicūt album et notāt nigrū.
Tertio hnt falsitatē in opatione: qz vnus
aliū tradit sicut Judas chm. Cuius exm
ponit magister in libro apł: qz erant in flā-
dria duo viri qui cōtra se grauiter inimici
erant. Opportunitatē querebant qualiter
vnus alterū caperet vel necaret. Erat autē
quidā nequissim⁹ qui vnus seruus fuerat:
et alteri seruebat. Veniens autē ad hūc cui
olim seruebat: cōquestus est de dño: cuius
ad p̄sens seru⁹ erat: sibiq; fore pfacile ait:
vt eius manibus illū tradat. Qui gauisus
ei pecuniā spopōdit: et sic dominū tradidit
in manus inimici. Quo occiso venit proci-
tor ad amicos partis aduerse: et simili dolo
tradendū illis obtulit occisorē: sed apphen-
sus est ab illis: et oblat⁹ est iudici et suspē-
sus. Sed scelus illius facto postmodū cla-
ruit turpiori. Amicorū em̄ precibus de pati-
bulo deponi permīssus est: et in terra sepul-
tus. Nec mora cum die sequēti de nocte se-
pultus fuisset: ignoti canes sepultum mul-
tis videntibus extraxerunt: et mambritim
inter te miserabiliter discerpserunt. Et sic
patet malicia illoz falsoz hominū qui fin-
gunt pacem et non tenent. Dicitur yfopice.

qz semel vulpes gallus in arbore vidēs di-
xit. Hille descēde: quia iam summa pax et
tranquillitas facta est inter omnia aialia: qz
gallus non statim descendit: sed a remoto
vidit duos canes velocissimos venire: qd
intimauit vulpi. Tunc vulpes dixit. Spor-
tet me fugere. Rñdit Gallus: qre tunc dixi
sti: qz esset optima pax inf omnia animalia?
Respondit vulpes. Non bene credo paci.
¶ **S**eptimi sunt qui in fide dubitant. Die
em̄ credūt: sed in corde nō credūt. Manife-
ste dicūt se catholicos: sed in mēte sunt in-
fideles. Et tales chm negant adueniente
tētatione: sicut Petrus chm negauit. Cō-
tra qd dicit in euangelio. Qui me negaue-
rit corā hominib⁹: negabo et ego eū coram
patre meo Lu. xij. Legit in li. j. triptite hy-
storie. qz postq; Constantinus credidit deo
dubitauit an omnes sui vere crederent: et
vt probaret qui veri et qui ficti cultores es-
sent dei: simulauit se ad cultum ydolorum
redire velle. Et statuto die: quidam dixe-
runt se paratos esse idolis immolare. Illi
qo qui veri christiani erant: dixerunt se pa-
ratos esse potius mori qm̄ chm negare
Et illos imperator secum tenuit. Alios qo
expulit: dicens se nunq; esse fideles sibi qui
ita parati erant deum negare. Ideo dicit
ij. q. vij. ca. Non potest erga homines esse
fidelis qui extiterit deo infidelis. ¶ **O**cta-
ui sunt qui sub specie zeli virtuosī: aliorum
actus reprehendunt: et magis ex odio vel
liuore qm̄ ex charitate. Unde dicitur. lxxx-
vj. di. c. Odio habeant peccata: et non ho-
mines: sed corripiant tumidi: tolerant infir-
mi: et qd seueri⁹ castigare necesse est: nō
seulentis plectat aīo: sed medētis. Idē ptz
xxij. q. iij. c. corripiant. ¶ **N**oni sūt qui ex
amore priuato excessus aliquoz excusant
vel attenuant aliquoz excessus: et aliquan-
do magis aggrauant qm̄ oportet. ¶ **D**ecimi
sunt qui simulate et fecte proximoz p̄sperita-
tibus cōgaudent: vel fecte ipsi in aduersita-
tibus cōdolent. Quā quidē fictionē domi-
nus detestat. ¶ **U**ndecimi sunt qz ex odio
vel amore pecunie rerū p̄dēnāt: sicut sunt
falsi iudices aut testes in iudicio: qz sub sp̄e
simulate iusticie hoīem occidūt. ¶ **D**uode-
cimi sunt qz malis p̄silijs et iniq̄s statutis p-

rimos ledunt. Tales etiam tenent ad re-
stitutionē. *Explicit octauū pceptū.*
Incipit Nonum pceptum.

Non falsum te-

stimonium dices. *Istud est nonū pceptū vbi licet explicite solum phibeatur concupiscentia oculorū in re aliena.* *Implicite tñ hic prohibet vnīuersaliter omnis cōcupiscentia siue cupiditas male voluntatis rei aliene.* Nam supius in septimo pcepto phibuit cupiditatē opis. *Hic autē prohibuit cupiditatē cordis inordinatam.* Ideo dicit *Exo. xx.* Non concupisces rem pximi tui. *Sequit.* Nō seruū: nō ancillam: nō bouem: nō asinū: nec omnia que illi sunt *Dubitat:* vtrū lex moysayca phibuerit cōcupiscentiā rei aliene? *Rñdet mgr̄ Aug⁹.* de anchona super *Matth.* dicens: q̄ legē moysi phibuisse cōcupiscentiā rerū proximorū: potest intelligi dupliciter. *Primo q̄tum ad legislatoris intentionē et exp̄sionē.* *Secūdo q̄tum ad pene trāsgressorū: taxationē et impositionē.* *Primo modo planū est q̄ lex moysayca cōcupiscentiā phibet: q̄d trip̄r patet.* *Primo q̄ lex illa a deo fuit creata: vt patet Exo. ii.* *Sed de⁹ plus diligit mundiciā cordis q̄ opis: et cōuerso plus odit iniquā cogitationē q̄ opationē.* Ergo deus in lege illa, nō solum rei aliene actualem acceptio nem, verū etiam inordinatā cogitationē accipiendi et concupiscendi phibuit. *Uñ dicit Augu. in li. de decē cordis.* Lange nouam cordā et interficiet bestia cupiditatis. *Secūdo q̄ omnia pcepta illius legis tam affirmatiua q̄ etiā negatiua inducūt ip̄m homīnem ad actum et opationē virtuosā: et maxime ad dilectionē dei et pximi: q̄ dilectio est forma oīm virtutū.* Sed opatio virtuosā magis p̄sistit in interiori intentione et cogitatione q̄ in opatione exteriori. *Nō est quis d̄r iustus ex hoc q̄ iusta opa facit: sed si iuste et aīo iusto faciat.* Nec d̄r misericors ex eo q̄ elemosynā dat sed si recto aīo dat; ergo necessariū est q̄ lex illa phibeat inordinatā intentionē et p̄cupiam interiorem. *Tertio q̄ illud pceptū.* Non p̄cupisces rem et domū pximi tui: inter alia pcepta illius

legis numerat. *Et vult Aug. in li. de decē cordis.* q̄ nō furari et non p̄cupiscere aliena: duo sunt pcepta legis: q̄ sicut aliud est non alienā rem furari et nō accipere: et aliud est ip̄am nō appetere et nō p̄cupiscere. *Sic aliud est vouū pceptū: et aliud est aliud.* Sed se cūdo mō verū est lex moysi nō phibuit concupiscentiā nec cōhibuit animū sed manū. *Quia p̄ pctō interioris cogitatiois penam nō taxauit: nec imposuit penam sicuti taxa uit: et imposuit penā p̄ pctō exteriori opis: vt oculum p̄ oculo: dentē p̄ dente: quinq̄ boues p̄ vno boue et sic p̄z Exo. xxij.* *Dubitat:* vtrū lex ciuilis puniat p̄cupiam ante moysi? *Rñdet idē doctor vbi supra.* dicens q̄ lex humana in puniendo trāsgressores in tribus videt differre a lege diuina. *Primo quia q̄tum ad punitionē lex diuina omnia mala vnīuersaliter punit vel docet esse puniēda.* Sed lex humana multa concedit: vel dissimulat propter euitationem maiorum malorum: et multa impunita relinquit. *Unde dicit Augustinus in li. de libero arbitrio.* q̄ lex humana in regendis ciuitatibus et terris multa mala concedit: et multa impunita relinquit: que per diuinā legem corrigunt: sicut patz in meretricio et sic de alijs. *Secūdo differūt q̄tum ad modū puniendi et explicationē: quia lex humana solum punit dicta et facta: non autē cogitata: quia cogitata non possunt homini esse nota: cū hō tñ videat que foris patet.* Solus autem deus intuetur cor. vt dicitur. *1. Regum. xvj.* Et in cogitationibus solum homo subicitur legi: s̄ in cogitationibus put p̄umpūt in dicta vel facta hō subicit legi hūane: vt duorū vel triurū testimonio possit conuinci et iudicari. *Tertio q̄tum ad pene impositionē: q̄ lex humana solum imponit penā tpalē: q̄ non pōt esse plus pena legis q̄ ipsa lex.* Humana autē lex non erit eterna: sed solum in hac vita sensibili et animali duratura: et postmodū necessaria nō erit. *Diuina hō lex imponit penam eternā: sicut ipsa eterna est: q̄ celum et terra transibunt.* verba autē dei ex quibus est integra lex: in eternū durabunt. *Patet ergo q̄ lex ciuilis p̄ cōcupiscentiis et interioribus pctis trāsgressores non punit nec prohibet.* Et in